

DEMOKRATSKI DEFICIT EUROPSKE UNIJE I MOGUĆNOSTI ZA NJEGOVO PREVLADAVANJE

mr.sc. Hrvoje Butković
Institut za međunarodne odnose, Zagreb
E mail: butkovic@irmo.hr

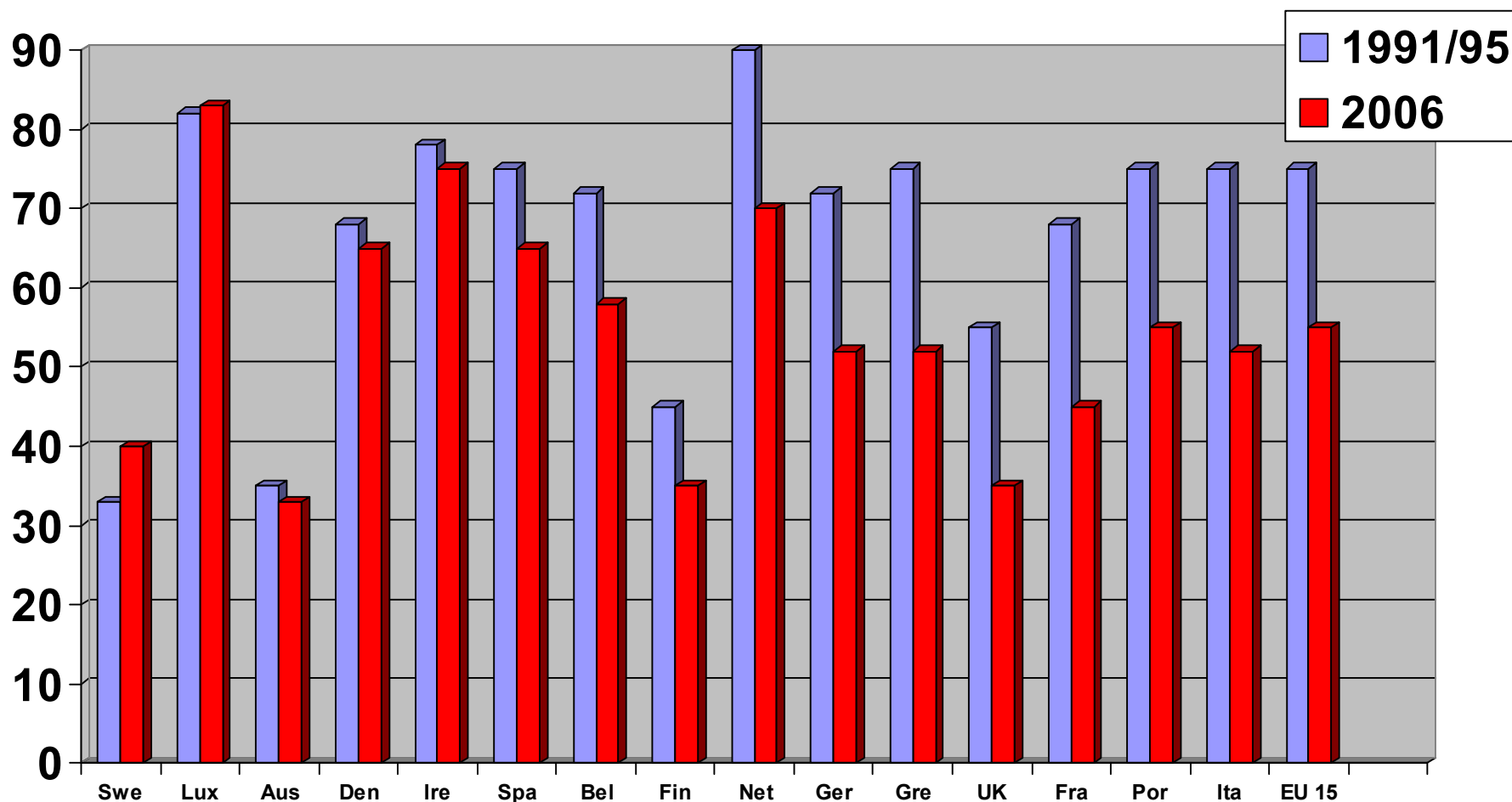
Centar za europske studije objavljuje stručne članke (engl. Working papers) u kojima se predstavljaju rezultati istraživanja, stručni radovi i prikazi o aktualnim temama iz područja suvremenih europskih studija. Autori članaka izražavaju svoje vlastito mišljenje i ne zastupaju službene stavove institucija u kojima rade, niti Centra za europske studije.

Centar za europske studije (CES) pri Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu vodeća je akademska organizacija za politološko istraživanje Europske unije u Hrvatskoj. CES je prvi znanstvenoistraživački centar na sveučilišnoj razini posvećen znanstvenim i primjenjenim istraživanjima političkih procesa, aktera, institucija i vrijednosti unutar Europske unije i država koje se nalaze u procesu pridruživanja Europskoj uniji.

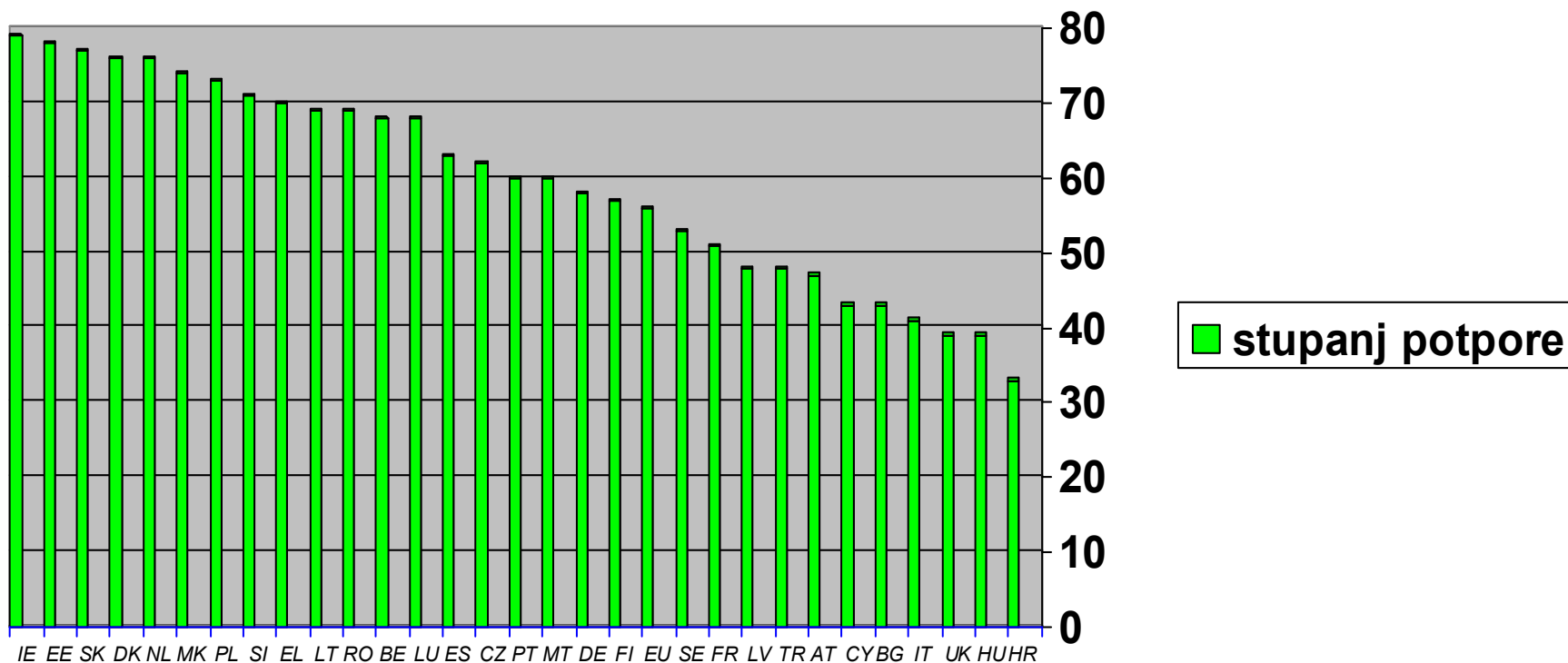
CES prezentacija

Pad potpore Europskoj uniji u starim državama članicama 1991/95-2006 (prema S. Hix)

Potpora članstvu u EU Eurobarometer (jesen 2008)

Definiranje demokratskog deficita

- Termin demokratski deficit koristi se kako bi se izrazila neujednačenost između materijalnog i političkog stanja integriranosti Europske unije s jedne strane, te demokratske kvalitete njenog političkog sustava s druge strane (F. Decker)
- Demokratski deficit prilično je neprecizan pojam koji obuhvaća različita pitanja kao što su reprezentativnost institucija Europske unije, apstraktna priroda građanskih prava, te “jaz” između kreiranja politika i građana (D. Smith; S. Wright)

“Standardna verzija” demokratskog deficita

- Integracijski proces doveo je do jačanja izvršne vlasti, te do slabljenja nacionalne parlamentarne kontrole
- Europski parlament je preslab
- Nepostojanje “europskih” izbora
- Europska unija previše udaljena od građana koji ju ne razumiju
- Rezultat navedenih faktora je tzv. odmak politika

(S. Hix)

Teorijski pristupi demokratskom deficitu

- Demokratski deficit ne postoji zato što efikasnost *pareto* optimalnih politika EU-a nadoknađuje nedostatke u području reprezentativnosti (F. Scharpf, G. Majone)
- Demokratski deficit postoji stoga integraciju treba vratiti unatrag (***euro-skeptici***: R. Dahl, U. Haltern, W. Kymlicka)
- Demokratski deficit postoji rješenje je u nadogradnji političkog sustava (*euro-optimisti i euro-realisti*)

Prevladavanje demokratskog deficita putem nadogradnje političkog sustava

- Demokratski deficit može se prevladati jačanjem Europskog parlamenta, te pomicanjem EU-a u pravcu federacije (***euro-optimisti***: J. Weiler, M. Brugges)
- Demokratski deficit zbog kompleksne prirode na konsenzusu zasnovanog političkog sustava EU-a moguće je prevladati jedino manjim izmjenama unutar ustavne strukture ili pak promjenama nepisanih procedura i prakse (***euro-realisti***: S. Hix, V. Schmidt, J. Smith)

Prevladavanje deficita prema Simonu Hixu

- Hix odbacuje većinu tvrdnji “standardne verzije” demokratskog deficita: jačanje izvršne vlasti, slabost Europskog parlamenta, udaljenost od građana, te odmak politika (S. Hix, 2008)
- Europska unija demokratska je u proceduralnom smislu, no u supstantivnom smislu Unija je bliža prosvijetljenom despotizmu nego li demokraciji
- Deficit postoji zbog ne europskog karaktera Europskih izbora
- Više natjecanja u politički proces na razini Unije u cilju dolaska do “ograničene demokratske politike”

Kako do “ograničene demokratske politike”

- **EUROPSKI PARLAMENT:**

- Biranje predsjednika Europskog parlamenta na mandat od pet umjesto na dosadašnjih dvije i pol godine
- Zamjena dosadašnjeg čisto proporcionalnog sustava alociranja predsjedničkih mjesta u parlamentarnim odborima sa sustavom kojim se veći broj predsjedničkih mjesta daje većim stranačkim grupacijama

Kako do “ograničene demokratske politike”

- **VIJEĆE MINISTARA:**
- Javni karakter svih dokumenata ove institucije
- Otvaranje zakonodavnih rasprava javnosti
- Ograničavanje prava podnošenja zakonodavnih amandmana na koalicije vlada; amandmane bi moglo podnositi najmanje 14% vlada (4 od 27), a trebalo bi ih podupirati barem 14% glasova (49 od 345)
- Uvođenje formalnog glasovanja o svim zakonodavnim odlukama

Kako do “ograničene demokratske politike”

- **EUROPSKA KOMISIJA:**
- Isticanje kandidatura za predsjednika komisije od strane grupacija nacionalnih stranačkih prvaka prije izbora za Europski parlament
- Kandidati obznanjuju svoje političke programe
- Javna rasprava između kandidata u Europskom parlamentu
- Pobjedničkom kandidatu omogućiti da se drži obveza iz svog političkog programa

Potencijali Europske unije na polju demokratizacije

- Za razliku od euro-skepticizma i euro-optimizma, euro-realizam ostavlja prostor za konceptualizaciju demokracije izvan okvira države
- Razdvajanje koncepta demokracije od koncepta države od ključne je važnosti za Europsku uniju zato što ona nije država niti je vjerojatno da će to ikada postati
- Razvoj participativne i deliberativne demokracije potrebni su kao kompenzacija za nedostatke predstavničke demokracije na razini Unije
- Manjkavosti predstavničke demokracije mogu se kompenzirati i razvojem inovativnih upravljačkih principa i metoda upravljanja (supsidijarnost, fleksibilnost, otvorena metoda koordinacije)

Zaključak

- Demokratski deficit ne postoji u proceduralnom smislu ali postoji u supstantivnom smislu
- Euro-realistični pristup demokratskom deficitu predstavlja najprikladniji okvir za rješavanje ovog problema, zato jer se insistiranjem na politizaciji političkog sustava Unije nudi vrlo jednostavno, lako primjenjivo i potencijalno učinkovito rješenje
- Nedostatke predstavničkog modela demokracije na razini Unije moguće je nadoknaditi inovativnim razvojem participativnog i deliberativnog modela demokracije koji su općenito nedovoljno razvijeni na nacionalnoj razini